

Dawn Bowden AS/MS
Y Gweinidog Plant a Gofal Cymdeithasol
Minister for Children and Social Care

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref MA-DB-10629-24

Russell George AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol
Senedd Cymru
Seneddlechyd@senedd.cymru

25 Hydref 2024

Annwyl Russell,

Diolch ichi unwaith eto am ystyried Bil Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Cymru) yn ystod Cyfnod 1. Rwy'n falch bod y rhan fwyaf o'ch Pwyllgor yn cefnogi egwyddorion cyffredinol y Bil, a hoffwn ddiolch i Aelodau'r Pwyllgor am hynny, ac am eu hargymhellion.

Rwyf wedi nodi fy ymateb i'r argymhellion isod.

Rwy'n gobeithio y bydd yr wybodaeth sydd ynghlwm yn helpu i lywio eich gwaith craffu pellach wrth i'r Bil fynd rhagddo drwy Gyfnod 2. Edrychaf ymlaen at barhau i weithio gydag Aelodau'r Pwyllgor ar fanylion y ddeddfwriaeth yn y dyfodol agos.

Rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn at Gadeirydd y Pwyllgor Cyllid, Cadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad a Chadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg.

Yn gywir,

Dawn Bowden AS/MS
Y Gweinidog Plant a Gofal Cymdeithasol
Minister for Children and Social Care

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Dawn.Bowden@llyw.cymru
Correspondence.Dawn.Bowden@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Bil lechyd a Gofal Cymdeithasol (Cymru)

Ymatebion i argymhellion y Pwyllgor lechyd a Gofal Cymdeithasol

Argymhelliad 1:

Mae mwyafrif aelodau'r Pwyllgor yn argymhell bod y Senedd yn cefnogi egwyddorion cyffredinol y Bil lechyd a Gofal Cymdeithasol (Cymru).

Rwy'n nodi'r argymhelliad hwn.

Mae Llywodraeth Cymru yn croesawu'r gefnogaeth hon i egwyddorion cyffredinol y Bil.

Argymhelliad 2:

Dylai Llywodraeth Cymru barhau i weithio gyda phartneriaid i ymchwilio i fodelau busnes na ddarperir ar eu cyfer yn y Bil ar hyn o bryd, a fyddai'n hyrwyddo egwyddorion menter gymdeithasol ond yn parhau i fod yn fodelau nid-er-elw.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio gyda phartneriaid i ystyried a ellir cynnwys unrhyw fodelau busnes nid-er-elw pellach yn y Bil.

Fodd bynnag, bydd yn bwysig sicrhau na fydd unrhyw fodelau pellach a gynigir yn caniatáu i elw o unrhyw fath gael ei dynnu, hyd yn oed pan fo'r rhain yn sefydliadau o'r math y byddai Llywodraeth Cymru o'u plaid yn fwy cyffredinol, er mwyn cyflawni'r nod o ddileu elw preifat o ofal plant sy'n derbyn gofal. Bydd yn bwysig hefyd sicrhau mai prif ddiben/amcan unrhyw fodelau pellach a gynigir fydd lles plant neu unrhyw les cyhoeddus arall y gallai Gweinidogion Cymru ei ragnodi.

Argymhelliad 3:

Dylai Llywodraeth Cymru ddiwygio'r Bil i gynnwys pwerau gwneud rheoliadau i alluogi Gweinidogion Cymru i gymryd camau i gau unrhyw fylchau sy'n galluogi cwmnïau i dynnu elw preifat allan o ofal plant sy'n derbyn gofal, pe bai bylchau o'r fath yn dod i'r amlwg yn y dyfodol. Dylai rheoliadau o'r fath fod yn amodol ar y weithdrefn gadarnhaol.

Rwy'n gwrthod yr argymhelliad hwn.

Rwy'n cytuno â phryder y Pwyllgor na ddylai'r ddeddfwriaeth ganiatáu i sefydliadau osgoi'r cyfyngiadau ar dynnu elw preifat. Fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru o'r farn bod y darpariaethau sydd yn y Bil ar hyn o bryd yn taro'r cydbwysedd cywir rhwng rhoi eglurder i ddarparwyr a sicrhau y gellir mynd i'r afael ag arferion sy'n tanseilio'r bwriad i ddileu elw preifat o ofal plant sy'n derbyn gofal. O'r herwydd, nid wyf yn credu bod ychwanegu darpariaeth bellach o'r math hwn yn ddymunol.

Rwy'n credu mai'r egwyddor y tu ôl i'r argymhelliad yw y dylai fod gan Weinidogion Cymru rywfaint o bŵer parhaus i gyfyngu ar ymddygiadau newydd sy'n ceisio tynnu elw mewn ffyrdd annisgwyl. Hoffwn roi sicrhad i'r pwyllgor a'r Aelodau ynglŷn â'r

pwynt hwnnw drwy eich cyfeirio at y darpariaethau yn y Bil sy'n darparu y byddai trefniadau ariannol afresymol neu anghymesur a wneid gan yr endidau nid-er-elw hynny sy'n wasanaethau plant o dan gyfyngiad, yn dystiolaeth y byddai'n rhaid i Weinidogion roi sylw iddi wrth benderfynu a yw darparwr yn berson addas a phriodol. Os nad yw Gweinidogion Cymru wedi eu bodloni bellach fod person yn addas a phriodol, cânt ganslo cofrestriad y person.

Argymhelliad 4:

Dylai Llywodraeth Cymru baratoi a chyhoeddi cynnig manwl ynghylch y canllawiau a'r cymorth a fydd ar gael i ddarparwyr preifat ac annibynnol sy'n dymuno trosglwyddo i fodel nid-er-elw. Dylid gwneud hyn ar fyrder, a dylid llunio cynllun cyfathrebu i gyd-fynd â nhw.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn yn rhannol.

Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio gyda rhanddeiliaid i ystyried pa ganllawiau a chymorth y gellid eu darparu i ddarparwyr preifat ac annibynnol sy'n dymuno trosglwyddo i fodel nid-er-elw. Bydd hyn yn adeiladu ar y cyllid a ddarparwyd yn gynharach eleni drwy Busnes Cymru i roi cymorth pwrpasol i nifer o ddarparwyr i ddechrau cynllunio ar gyfer pontio.

Mae cynllun cyfathrebu wedi'i ddatblygu o dan Fwrdd y Rhaglen Dileu Elw ac rydym wrthi'n gweithio gyda'r aelodau i gwblhau cyfres o ddeunyddiau cyfathrebu wedi'u targedu, i helpu gwahanol rannau o'r sector i ddeall darpariaethau allweddol y Bil a'u heffeithiau disgwylidig. Byddwn yn cyhoeddi'r rhain ar ôl i'r aelodau gael y cyfle i gyfrannu ac ar ôl i'r sector yn ehangach gael y cyfle i gyfrannu lle bo hynny'n briodol.

Argymhelliad 5:

Dylai Llywodraeth Cymru wneud ymrwymiad clir i lefel y cyllid a'r cymorth a fydd ar gael i awdurdodau lleol yn y dyfodol y tu hwnt i'r cyfnod trosiannol i gefnogi'r agenda 'dileu elw'. Fel isafswm, dylai hwn amlinellu'r cyllid ar gyfer y pum mlynedd nesaf, a fydd yn gyfnod hollbwysig i awdurdodau lleol o ran datblygu eu darpariaeth eu hunain.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn yn rhannol.

Mae'r ymrwymiad hwn yn flaenoriaeth i Lywodraeth Cymru, a'n bwriad yw parhau i flaenoriaethu ein cymorth ariannol i awdurdodau lleol i weithredu'r ymrwymiad dileu elw, gan gydnabod yr angen i reoli cyllideb gyffredinol Llywodraeth Cymru o fewn canlyniadau cylchoedd cynllunio'r gyllideb ar hyn o bryd ac yn y dyfodol. Mae swyddogion wrthi'n cynnal cyfarfodydd unigol â phob awdurdod lleol i drafod cynllunio ar gyfer rhoi'r cynlluniau ar waith yn eu hardaloedd, a'r lefelau disgwylidig o refferiw a chyfalaf y bydd eu hangen arnynt ar gyfer y blynyddoedd i ddod. Ar ôl i'r trafodaethau hyn gael eu cwblhau, byddant yn llywio ein gwaith o ystyried y symiau cyllid a'r trefniadau ar eu cyfer yn y blynyddoedd ariannol sydd i ddod.

Argymhelliad 6:

Dylai'r Gweinidog ysgrifennu atom, o fewn chwe mis i gyhoeddi'r adroddiad hwn, gyda manylion y canlynol:

- **y gwaith a wnaed gan Fwrdd y Rhaglen Dileu Elw o ran monitro a gwerthuso gweithrediad y polisi 'dileu elw' hyd yn hyn;**
- **y gwerthusiad mwy ffurfiol o'r Bil a gynigiwyd gan y Gweinidog, gan gynnwys pwy fydd yn rhan o'r adolygiad hwn, ei gylch gorchwyl a pha mor aml y bydd yn adrodd.**

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Byddaf yn ysgrifennu at y Pwyllgor erbyn 11 Ebrill 2025 i roi'r wybodaeth ddiweddaraf am waith Bwrdd y Rhaglen Dileu Elw o ran monitro'r polisi hyd yma, ac i rannu unrhyw syniadau cychwynnol am y gwerthuso hyd yn hyn. O fewn yr ymateb hwnnw, byddaf hefyd yn nodi fy syniadau ynghylch sut y bydd y gwerthuso ffurfiol yn cael ei gynnal.

Argymhelliad 7:

Dylai'r Gweinidog ystyried argymhelliad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, sy'n seiliedig ar ei waith craffu helaeth ar y maes polisi hwn, sef "y dylid diwygio Bil Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Cymru) i'w gwneud yn orfodol i ofalwyr maeth gofrestru gyda Gofal Cymdeithasol Cymru er mwyn darparu lleoliadau maeth i blant sy'n derbyn gofal, a thrwy hynny gyflymu'r cynnydd tuag at sefydlu cofrestr genedlaethol o ofalwyr maeth", ac ymateb i'r argymhelliad hwnnw.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Rwy'n hapus i ystyried argymhelliad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ac i ymateb iddo. Rwyf eisoes wedi nodi'n glir fy mod yn hapus i edrych ymhellach ar sut y byddai cofrestr genedlaethol o ofalwyr maeth yn gweithio a sut y gallai ychwanegu gwerth.

Fodd bynnag, byddai cyflwyno newid o'r fath yn gofyn am ymgynghori â phob rhan o'r sector. Bydd angen amser priodol i wneud hyn yn iawn. Nid wyf felly o'r farn mai'r Bil hwn yw'r cyfrwng cywir ar gyfer datblygu'r gwaith.

Argymhelliad 8:

Dylai'r Gweinidog adolygu'r dystiolaeth gan randdeiliaid sy'n nodi eu pryderon sylweddol ynghylch amserlenni'r broses drosiannol a gynigir gan Lywodraeth Cymru, a'u potensial i waethygu'r problemau presennol mewn perthynas â darpariaeth ddigonol, er mwyn sicrhau ei hun bod modd cyflawni'r polisi o fewn yr amserlenni a gynigir, heb gael effaith andwyol ar blant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i ystyried y dystiolaeth a ddaeth i law yn ofalus, yn ogystal â'r wybodaeth a gasglwyd drwy ein gwaith ymgysylltu ni ein hunain â rhanddeiliaid.

Argymhelliad 9:

Dylai'r Gweinidog baratoi a chyhoeddi adroddiad ar y cynnydd o ran trosglwyddo i'r model nid-er-elw. Dylai hyn gynnwys diweddariad, fesul awdurdod lleol, ar nifer y lleoliadau sy'n gadael y farchnad a nifer y lleoliadau newydd a grëwyd, a dylai fyfyrto ar sefydlogrwydd y lleoliadau presennol. Dylai hefyd gynnwys manylion yr ymgynghoriad â phlant a phobl ifanc y mae'r Bil yn effeithio'n uniongyrchol arnynt a'r niferoedd sy'n manteisio ar y cynnig gweithredol o eiriolaeth. Dylid gwneud hyn bob chwe mis, gan ddechrau o ddyddiad dadl Cyfnod 1.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Byddaf yn trefnu i gyhoeddi adroddiad cynnydd bob chwe mis gyda'r bwriad o gyhoeddi'r adroddiad cyntaf erbyn 22 Ebrill 2025 (6 mis ar ôl y ddadl ar yr egwyddorion cyffredinol).

Argymhelliad 10:

Dylai'r Gweinidog sicrhau bod unrhyw ganllawiau neu God Ymarfer a gyhoeddir mewn perthynas ag adran 13 yn cadarnhau nad yw'r Bil yn atal awdurdodau lleol rhag lleoli plentyn mewn lleoliad atodol cyn cael cymeradwyaeth Weinidogol, a bod swyddogion Llywodraeth Cymru yn gallu gweithredu ar ran Gweinidogion Cymru i gymeradwyo lleoliadau, os oes angen. Dylai canllawiau o'r fath bwysleisio na ddylai defnyddio lleoliadau atodol ddod yn sefyllfa ddiofyn, yn enwedig yn ystod cyfnodau heriol.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Bydd Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod y Cod Ymarfer neu'r canllawiau yn rhoi eglurder ar y materion hyn.

Argymhelliad 11:

Dylai'r Gweinidog baratoi a chyhoeddi adroddiad blynyddol ar leoliadau atodol a gymeradwywyd gan Weinidogion Cymru o dan y Bil. Dylai'r adroddiad hwn gynnwys data dienw ar faterion sy'n cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i, ystod oedran y plentyn; awdurdod lleol; y math o leoliad y gofynnir amdano (maethu er elw, er elw, preswyl, y tu allan i'r sir, y tu allan i Gymru, anghofrestredig); a oedd y plentyn eisoes yn y lleoliad, ystod cost). Rhaid i eithriad fod yn berthnasol i unrhyw adroddiad a gynhyrchir yn unol â'r argymhelliad hwn, i'r perwyl na ddylai'r adroddiad gynnwys unrhyw ddata a fyddai, o'u darllen ar y cyd ag unrhyw wybodaeth arall sydd ar gael i'r cyhoedd, yn galluogi unrhyw unigolyn i gael ei adnabod. Dylai'r Gweinidog gynnwys darpariaeth ar gyfer hyn ar wyneb y Bil.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn yn rhannol.

Er nad wyf o'r farn bod angen cynnwys y gofyniad hwn yn y ddeddfwriaeth sylfaenol, byddaf yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Senedd o bryd i'w gilydd ar y sefyllfa o ran cymeradwyaeth Gweinidogion Cymru i leoliadau atodol.

Argymhelliad 12:

Wrth gywiro paragraff 55 o'r Nodiadau Esboniadol i ddileu'r term lleoliad 'anghofrestredig', dylai'r Gweinidog ei gwneud yn glir bod lleoliadau nad ydynt wedi'u cofrestru ag Arolygiaeth Gofal Cymru yn anghyfreithlon ac na ddylid eu defnyddio fel 'lleoliadau atodol' nac o dan unrhyw amgylchiadau eraill.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn yn rhannol.

Nid yw lleoliadau nad ydynt wedi'u cofrestru ag Arolygiaeth Gofal Cymru yn dod o fewn cwrpas 'lleoliadau atodol' ac felly ni allent fod yn destun cais gan awdurdod lleol i'w cymeradwyo o dan adran 81B. Er ein bod o'r farn nad y Nodiadau Esboniadol yw'r cyfrwng priodol i egluro hyn, byddwn yn sicrhau ein bod yn gwneud hyn yn glir i'r awdurdodau lleol pan fyddwn yn dechrau'r gwaith manwl o lunio canllawiau i helpu i roi'r broses lleoliadau atodol ar waith.

Argymhelliad 13:

Dylai Llywodraeth Cymru ymrwymo i gynhyrchu adnoddau hygyrch gyda'r nod o hysbysu plant a phobl ifanc am y Bil a sut i fynegi eu barn arno.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Fel rhan o'n gwaith cyfathrebu wedi'i gynllunio a anelir at wahanol rannau o'r sector, mae Lywodraeth Cymru wedi llunio dogfen ddrafft ar gyfer plant a phobl ifanc sy'n egluro elfennau allweddol y Bil a'r hyn y mae'n ei olygu iddyn nhw. Ar hyn o bryd rydym yn ei hadolygu gydag aelodau Bwrdd y Rhaglen Dileu Elw, ac yn disgwyl gallu ei chyhoeddi yn ystod y misoedd nesaf. Byddwn yn parhau i weithio gyda'r sefydliadau sy'n cynrychioli plant a phobl ifanc i sicrhau bod eu lleisiau'n cael eu clywed a bod eu hanghenion cyfathrebu parhaus yn cael eu hystyried.

Argymhelliad 14:

Dylai'r Gweinidog ddiwygio'r Bil i gynnwys darpariaeth ar gyfer cynnig gweithredol o eiriolaeth i blant a phobl ifanc y gallai'r Bil effeithio ar eu trefniadau gofal.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn yn rhannol.

Rwy'n derbyn y dylai plant gael cynnig gweithredol o eiriolaeth ar gyfer pob math o leoliad a phob lleoliad daearyddol. Mae eiriolaeth ar gyfer pob plentyn sy'n derbyn gofal eisoes yn ofyniad statudol, felly nid oes angen i'r Bil gynnwys y ddarpariaeth hon.

Mae adran 178 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn amlinellu dyletswydd yr awdurdod lleol i ddarparu gwasanaethau eiriolaeth i bersonau penodedig. Mae'r ddyletswydd hon yn cynnwys plant sy'n derbyn gofal, gan sicrhau bod gan y plant hyn fynediad at wasanaethau eiriolaeth os oes angen help arnynt i:

- Fynegi eu barn (boed ar fater penodol, cynllun gofal neu benderfyniadau o ddydd i ddydd).
- Deall eu hawliau (o ran trefniadau gofal neu achosion cyfreithiol).
- Cymryd rhan lawn mewn penderfyniadau am eu gofal a'u llesiant.

- Mae'n ofynnol i'r awdurdod lleol sicrhau bod plant sy'n derbyn gofal yn gallu cael mynediad at wasanaethau eiriolaeth i'w helpu i gymryd rhan mewn penderfyniadau am eu gofal. Mae hwn yn gynnig gweithredol, sy'n golygu bod rhaid cynnig gwasanaeth eiriolaeth yn rhagweithiol i'r plant hyn, yn hytrach nag aros iddynt ofyn amdano.

Argymhelliad 15:

Dylai'r Gweinidog ddiwygio adran 10 o'r Bil i'w gwneud yn glir:

- mai ystyr lleoli plentyn "yn agos i" ardal yr awdurdod lleol yw awdurdod lleol ffiniol neu gyfagos, ac
- y dylid ond defnyddio'r ddarpariaeth hon mewn amgylchiadau eithriadol

Rwy'n gwrthod yr argymhelliad hwn, er fy mod yn ymrwymo i adolygu'r Nodiadau Esboniadol er eglurder.

Rwy'n derbyn y gallai fod yn ddefnyddiol cael rhywfaint o destun ychwanegol yn y Nodiadau Esboniadol i helpu'r darllenydd i ddeall sut y dylid dehongli "yn agos i". Nid wyf yn credu y byddai'n ddefnyddiol i'r defnydd o'r ddarpariaeth gael ei gyfyngu i amgylchiadau eithriadol heb ddiffinio beth allai'r rhain fod. Nid ydym chwaith yn credu ei bod yn ymarferol gwneud hynny pan fo potensial ar gyfer ystod mor eang o amgylchiadau sy'n benodol i achosion plant unigol.

Bydd yr Aelodau yn nodi hefyd bod yr ymadrodd "yn agos i" yn cael ei fewnosod yn y ddyletswydd gyffredinol i awdurdod lleol sicrhau llety digonol o'r math perthnasol, yn hytrach nag mewn dyletswydd ynghylch lleoli plant unigol, felly nid yw'n glir a fyddai diwygio yn gweithio yn y ffordd a ragwelir.

Argymhelliad 16:

Dylai'r Gweinidog amlinellu'r camau sy'n cael eu cymryd gan Lywodraeth Cymru mewn perthynas â chodi ymwybyddiaeth o drefniadau adrodd gorfodol gan sefydliadau ar achosion o gam-drin plant yn rhywiol. Dylai wneud hyn mewn da bryd i ganiatáu i'r Aelodau ystyried ei hymateb a chyflwyno gwelliannau i'r Bil os nad ydynt yn credu bod y camau hyn yn ddigonol.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Byddwn yn darparu ymateb ysgrifenedig i'r Pwyllgor ynglŷn â chodi ymwybyddiaeth o'r dyletswyddau adrodd presennol sydd ar sefydliadau, gan fanylu ar yr hyn yr ydym wedi'i gyflawni ac yn parhau i'w gyflawni yng Nghymru.

Rydym yn cytuno'n llwyr â'r Ymchwiliad Annibynnol i Gam-drin Plant yn Rhywiol fod rhaid i unigolion y datgelwyd iddynt, a welodd eu hunain, neu a welodd dystiolaeth arall fod plentyn yn cael ei gam-drin yn rhywiol neu'n wynebu risg o hynny, adrodd am hynny yn ddi-oed. Mae ein dyletswyddau presennol, a'r gweithdrefnau sydd wedi'u hen sefydlu, yn ategu hyn, a'u nod yw helpu i ddiogelu plant, ac oedolion ag anghenion gofal a chymorth, ac atal unrhyw niwed iddynt.

Yng Nghymru, rydym wedi bod yn canolbwyntio ar gydweithio'n agos â phartneriaid allweddol er mwyn cryfhau a gwella cydymffurfedd â'r gofynion diogelu, sydd eisoes ar waith, ar draws ein lleoliadau rheoleiddiedig ym maes gofal plant, addysg, iechyd a gofal cymdeithasol.

Rydym hefyd wedi cyhoeddi Safonau Gofynnol Cenedlaethol diwygiedig ar gyfer Gofal Plant, gan gryfhau'r safon sy'n ymwneud â diogelu; ac wedi cyhoeddi Fframwaith Ansawdd drafft ar gyfer Chwarae, Dysgu a Gofal Plentynod Cynnar, sy'n cynnwys safon ansawdd yn ymwneud â diogelu babanod a phlant ifanc rhag pob math o niwed.

Bydd y Fframwaith Cenedlaethol newydd ar gyfer Comisiynu Gofal a Chymorth yn tynnu sylw ymhellach at gyfrifoldebau awdurdodau lleol a byrddau iechyd i sicrhau bod gwasanaethau a ddarperir ar eu rhan yn diogelu ac yn hyrwyddo llesiant plant ac oedolion; a bydd yn eu hannog i hyrwyddo Gweithdrefnau Diogelu Cymru yn eu gweithgareddau comisiynu.

Yn ystod gweddill tymor y Senedd hon, rydym yn bwriadu ymgysylltu'n eang ac archwilio safbwyntiau pellach ar y ffordd orau o sicrhau bod gan eraill sy'n darparu gwasanaethau neu'n cynnig gweithgareddau i blant ac oedolion, a allai fod yn cael eu cam-drin neu'n wynebu risg o hynny, drefniadau diogelu cymesur ac effeithiol ar waith.

Bydd cyfres o drafodaethau bord gron gyda rhanddeiliaid yn dechrau ym mis Tachwedd i gael clywed eu barn ar osod dyletswyddau adrodd gorfodol ar unigolion.

O ystyried difrifoldeb y newid hwn, mae'n bwysig bod rhanddeiliaid yn rhan ganolog o'r daith.

Argymhelliad 17:

Dylai'r Gweinidog roi diweddariad ar y cynnydd o ran datblygu'r ganolfan ganolog i gefnogi'r gwaith o weithredu taliadau uniongyrchol am ofal iechyd parhaus. Dylai hyn gynnwys manylion ei statws gweithredol presennol, niferoedd y staff, costau gweithredu a nifer y bobl sy'n cael cyngor a chymorth. Dylid ei gynhyrchu o fewn chwe mis i ddadl Cyfnod 1, ac yn flynyddol wedi hynny.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Bydd Llywodraeth Cymru yn rhoi'r diweddariadau hyn ar ddatblygiad yr hwb canolog wrth iddo gael ei sefydlu.

Argymhelliad 18:

Dylai'r Gweinidog ddiwygio'r Bil i wneud darpariaeth ar gyfer 'hawl i wybodaeth, cyngor a chymorth' i unigolion sy'n awyddus i hawlio taliadau uniongyrchol am ofal iechyd parhaus. Dylai unrhyw ganllawiau a gyhoeddir o dan y ddarpariaeth hon gynnwys gwybodaeth am drosglwyddo rhwng gofal

cymdeithasol a Gofal Iechyd Parhaus, a dylent hyrwyddo parhad gofal cyn belled ag y bo modd.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn yn rhannol.

Rydym wedi ymrwymo i sicrhau bod gwybodaeth, cyngor a chymorth ar gael i gefnogi'r broses o hawlio taliadau uniongyrchol ar gyfer gofal iechyd parhaus. Cyhoeddwyd llyfryn gwybodaeth ar gyfer unigolion, teuluoedd a gofalmwyr yn 2022 ar ôl i Fframwaith Gofal Iechyd cyfredol y GIG gael ei gyhoeddi. Bydd hwn yn cael ei ddiweddarau i gynnwys gwybodaeth am y taliadau uniongyrchol sydd ar gael i unigolion sydd, neu a allai fod, â hawl i Ofal Iechyd Parhaus. Mae pŵer eisoes yn yr adran 10C newydd (i'w mewnosod yn Neddf 2006 gan adran 24(2) o'r Bil) sy'n golygu y bydd modd ei gwneud yn ofynnol i fyrdau iechyd drefnu gwybodaeth, cyngor a chymorth arall mewn cysylltiad â thaliadau uniongyrchol. Felly, nid wyf yn credu bod angen diwygio'r Bil.

Yn ogystal, mae cynlluniau eisoes ar waith i ddarparu gwybodaeth, cyngor a chymorth i unigolion drwy gyflwyno Hwb cymorth ar gyfer taliadau uniongyrchol Gofal Iechyd Parhaus. Bydd yr Hwb yn codi ymwybyddiaeth o'r taliadau uniongyrchol sydd ar gael, yn ogystal â darparu gwybodaeth, cyngor a chymorth i'r rhai sydd â diddordeb mewn cael taliadau uniongyrchol ar gyfer Gofal Iechyd Parhaus.

Rhoddir sylw penodol i ddarparu gwybodaeth, cyngor a chymorth arall ar gyfer y trosglwyddo o daliadau gofal cymdeithasol i daliadau uniongyrchol Gofal Iechyd Parhaus. Cedwir y cysylltiadau â'r cymorth a ddarperir gan yr awdurdodau lleol a'r trydydd sector i'r rhai sy'n cael taliadau uniongyrchol gofal cymdeithasol. Bydd hynny'n sicrhau bod cysylltiadau cyfarwydd a dibynadwy ar gael hefyd i'r rhai sy'n trosglwyddo i gael taliadau uniongyrchol y GIG ar gyfer Gofal Iechyd Parhaus.

Argymhelliad 19:

Dylai'r Gweinidog roi ystyriaeth bellach i bryderon rhanddeiliaid mai taliadau uniongyrchol yw'r unig opsiwn sydd ar gael weithiau, mewn ardaloedd gwledig yn benodol, yn absenoldeb gwasanaethau eraill. Dylai weithio gyda phartneriaid i ystyried sut y gellir rheoli unrhyw gyfyngiadau ar wasanaethau yn yr ardaloedd hyn a'r ffordd orau o gefnogi'r unigolion y mae'r cyfyngiadau'n effeithio arnynt.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Bydd Llywodraeth Cymru yn ystyried y pryderon hyn ymhellach a bydd yn gweithio gyda phartneriaid i ystyried sut y gellir rheoli unrhyw gyfyngiadau ar wasanaethau mewn ardaloedd gwledig a'r ffordd orau i'r byrdau iechyd lleol a phartneriaid eraill fynd ati i gefnogi'r rhai yr effeithir arnynt.

Argymhelliad 20:

Dylai'r Gweinidog roi diweddariad o bryd i'w gilydd yn amlinellu ei hasesiad o'r cynnydd sy'n cael ei wneud i baratoi byrdau iechyd ar gyfer eu cyfrifoldebau newydd yn y maes hwn. Dylid gwneud hyn bob chwe mis, a dylai ddechrau ar ôl i ddadl Cyfnod 1 gael ei chwblhau. Fel rhan o hyn, dylai'r Gweinidog sicrhau

bod byrddau ieched yn gweithio gydag awdurdodau lleol i ddysgu o'u profiadau a'u harferion gorau.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Byddaf yn rhoi diweddariadau ar hynt gwaith y byrddau ieched wrth iddynt baratoi i ymgymryd â'r cyfrifoldebau newydd hyn.

Argymhelliad 21:

Dylai'r Gweinidog ysgrifennu atom ymhen chwe mis gyda diweddariad ar y cynnydd o ran datblygu'r fframwaith perfformiad a'r cynllun gweithredu newydd ar gyfer Gofal Iechyd Parhaus yng Nghymru. Dylai hyn gynnwys canllawiau ar ddirprwyo tasgau priodol yn ddiogel a manylion y metrigau a ddatblygwyd yn benodol ar gyfer taliadau uniongyrchol er mwyn gallu mesur cynnydd a llwyddiant.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Mae Llywodraeth Cymru yn gweithio ar gynllun gweithredu a fydd yn nodi'r materion sy'n hysbys o ran y Fframwaith Cenedlaethol cyfredol ar gyfer Gofal Iechyd Parhaus, ac yn mynd i'r afael â nhw. Mae'r cynllun gweithredu hwn yn cynnwys ailddatblygu ac ailgyflwyno'r fframwaith perfformiad.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn archwilio gofynion canllawiau ar gyfer dirprwyo tasgau yn ddiogel.

Argymhelliad 22:

Dylai'r Gweinidog:

- fonitro'r gwariant gan fyrddau ieched dros dair blynedd gychwynnol y polisi, ac adrodd yn ôl ar ddiwedd y cyfnod hwn ar sefyllfa ariannol byrddau ieched o ran eu gallu i barhau i ariannu a darparu taliadau uniongyrchol ar gyfer gofal ieched parhaus, a
- pharhau i fonitro ac adolygu gwariant gan fyrddau ieched ar y polisi hwn yn y dyfodol.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn yn rhannol.

Bydd Llywodraeth Cymru yn monitro gwariant ac effaith ariannol darparu taliadau uniongyrchol i fyrddau ieched dros dair blynedd gyntaf y polisi fel rhan o'r gwaith gwerthuso.

Y tu hwnt i'r cyfnod hwnnw bydd dull gweithredu Llywodraeth Cymru yn cael ei lywio gan ganlyniad y gwaith gwerthuso.

Argymhelliad 23:

Dylai'r Gweinidog weithio gyda chydweithwyr perthnasol yn y Cabinet a phartneriaid ehangach i hyrwyddo rôl y Cynorthwydd Personol, i gynyddu nifer y ceisiadau ac i wella cyfraddau cadw staff yn y tymor hwy. Bydd hyfforddiant priodol yn rhan bwysig o'r gwaith hwn. Bydd hyfforddiant priodol yn rhan bwysig o'r gwaith hwn.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Yn dilyn gwaith ymchwil a gomisiynwyd gan y Fforwm Gwaith Teg Gofal Cymdeithasol, sefydlwyd y Grŵp Rhanddeiliaid Cynorthwyr Personol presennol o dan arweiniad Llywodraeth Cymru, ac yn gynharach eleni cytunodd y Grŵp i fwrw ymlaen â chamau gweithredu sy'n ymwneud â'r canlynol: Tâl; Telerau ac Amodau; Hyfforddiant a Datblygu; Hyrwyddo Undebau Llafur a hyrwyddo'r cymorth a'r wybodaeth sydd ar gael i gynorthwyr personol. Mae'r Grŵp Rhanddeiliaid Cynorthwyr Personol yn cynnwys cynrychiolaeth o'r Llywodraeth, Undebau Llafur, Gofal Cymdeithasol Cymru a chynrychiolwyr cyflogwyr ar gyfer cynorthwyr personol.

Yn ogystal, y llynedd datblygwyd "Gweithgor Cynorthwyr Personol Cymru" sy'n cynnwys cynrychiolwyr o bob awdurdod lleol. Ei nod yw sicrhau telerau ac amodau gwell ar gyfer cynorthwyr personol a sefyllfa gydradd ar draws yr awdurdodau lleol. Mae'r ddau grŵp hyn yn cydweithio'n agos i sicrhau cysylltiadau clir a dealltwriaeth o ba waith sy'n digwydd i wella'r rôl ar gyfer cynorthwyr personol.

Rhai o'r camau sydd eisoes ar waith yw cynnwys cynorthwyr personol yn y gwaith o ddatblygu Fframwaith Tâl a Dilyniant y Gweithlu Gofal Cymdeithasol. Bydd hyn yn sicrhau bod tâl a dilyniant cynorthwyr personol yn rhan o'r ystyriaethau yng nghydestun y gweithlu ehangach yn y dyfodol. Yn ogystal, mae'r Grŵp Rhanddeiliaid wedi comisiynu arolwg sy'n cael ei gynnal ar hyn o bryd gan Gofal Cymdeithasol Cymru ar draws yr awdurdodau lleol i ganfod pa hyfforddiant sydd ar gael i gynorthwyr personol ac a oes cysondeb ledled Cymru o ran y ffordd yr eir ati. Rydym yn disgwyl canlyniadau'r arolwg hwn yn fuan a byddwn yn ystyried sut y gall Llywodraeth Cymru sicrhau dull hyfforddi teg a chenedlaethol ar gyfer cynorthwyr personol yn y dyfodol.

Rydym yn cydnabod gwerth ein cynorthwyr personol ac rydym wedi ymrwymo i wella eu telerau a'u hamodau er mwyn annog mwy o bobl i ymgymryd â'r rôl, ond hefyd i gadw'r gweithwyr ymroddedig hynny sydd eisoes yn gwneud y gwaith.

Argymhelliad 24:

Dylai'r Gweinidog roi diweddariad i'r Pwyllgor, ar ôl cwblhau'r adolygiad o'r fframwaith Gofal Iechyd Parhaus, gan dynnu sylw at unrhyw newidiadau a chanllawiau cymhwysra ychwanegol a ddarparwyd o ganlyniad i'r adolygiad.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Bydd Llywodraeth Cymru yn darparu briff ar ba elfennau o'r Fframwaith Gofal Iechyd Parhaus sydd wedi newid yn dilyn adolygiad.

Argymhelliad 25:

Dylai'r Gweinidog sicrhau bod Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau yn nodwedd amlwg o'r canllawiau a gyhoeddir ar Ran 2 o'r Bil.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Mae Paragraff 65 o'r Cod Ymarfer Rhan 2: Swyddogaethau Cyffredinol o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn nodi: "wrth arfer swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol mewn perthynas â phobl anabl sydd angen gofal a chymorth a gofaluwr anabl sydd angen cymorth, rhaid i awdurdodau lleol roi sylw dyladwy i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau." Yn yr un modd, byddai unrhyw ganllawiau a gyhoeddwyd ar Ran 2 o'r Bil sy'n ymwneud â thaliadau uniongyrchol mewn gofal iechyd parhaus yn tynnu sylw at bwysigrwydd Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl Anabl.

Argymhelliad 26:

Dylai'r Gweinidog:

- sicrhau bod yr adolygiad ar ôl gweithredu'r Bil yn ystyried yr ymwybyddiaeth, ymhlith defnyddwyr gofal cymdeithasol, o'r opsiwn newydd o daliadau uniongyrchol ar gyfer Gofal Iechyd Parhaus;
- cytuno i ryddhau setiau data'r Byrddau Iechyd Lleol sydd wedi'u bwriadu i roi darlun o'r nifer sy'n manteisio ar daliadau uniongyrchol ar gyfer Gofal Iechyd Parhaus ledled Cymru, a
- darparu manylion yr amserlenni ar gyfer yr adolygiad ar ôl gweithredu'r Bil.

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn.

Bydd y gwerthusiad o'r gwaith o gyflwyno taliadau uniongyrchol Gofal Iechyd Parhaus yn ystyried pa mor ymwybodol yw defnyddwyr gofal cymdeithasol o'r opsiwn o daliadau uniongyrchol ar gyfer Gofal Iechyd Parhaus.

Bydd y gwerthusiad hefyd yn cynnwys cael y setiau data gan y Byrddau Iechyd Lleol. Bydd y rhain yn cael eu defnyddio i ddeall faint o bobl sy'n manteisio ar daliadau uniongyrchol Gofal Iechyd Parhaus yng Nghymru.

Nid yw amserlenni'r gwerthusiad wedi'u pennu eto ond bydd Llywodraeth Cymru yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am hyn wrth roi diweddariad maes o law ar y gwaith gweithredu.